

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Rapport

Prosjekt E6 Megården - Sommerset

Jordkartlegging, botanisering og registrering av
uønskede plantearter

Norsk Landbruksrådgiving Nord-Norge takker for oppdraget fra Statens vegvesen Divisjon Utbygging, Utbygging nord, prosjekt Salten, om jord og plantekulturfaglig undersøkelse der det planlegges ny vegtrase for E6 gjennom Sørfold kommune.

Undersøkelsene er foretatt på botanikers vis, til fots utstyrt med kamera og direkte registrering av spesielt fremmede plantearter i kart. Registreringen er foretatt fra midten av august for å sikre at også kjempespringfrø skulle ha kommet langt nok i utvikling og være synlig med sine rosa blomster.

Jordundersøkelsene går ned til 110 cm jorddybde der det er mulig å bore seg ned. Her brukes et skovelbor - og noen av jordprøvene er tatt vare på inntil videre.

Alle funn av fremmede plantearter legges inn i Artsdatabanken slik at disse blir lette å finne bl.a i artskart.

Bodø, 10. september 2022

Anne Marit Isachsen

Norsk Landbruksrådgiving Nord-Norge

Litt om fremmede plantearter

Vi har en omfattende liste over uønskede fremmede arter i Norge, hele 3142 arter. I dette oppdraget er det fremmede *PLANTE*-arter som registreres. De er det heldigvis atskillig færre av. I 2018 ble det også registrert fremmede plantearter på oppdrag fra Sørfold kommune, da langs alle offentlige og private veier. Fortsatt er det kjempespringfrø som dominerer notatlista.

For å sette seg godt inn i hva ei slik liste innebærer og få en bedre oversikt også over loverket, anbefaler jeg å følge de to linkene under.

[Fremmedartslista 2018 \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)

[Forskrift om fremmede organismer - Lovdata](#)

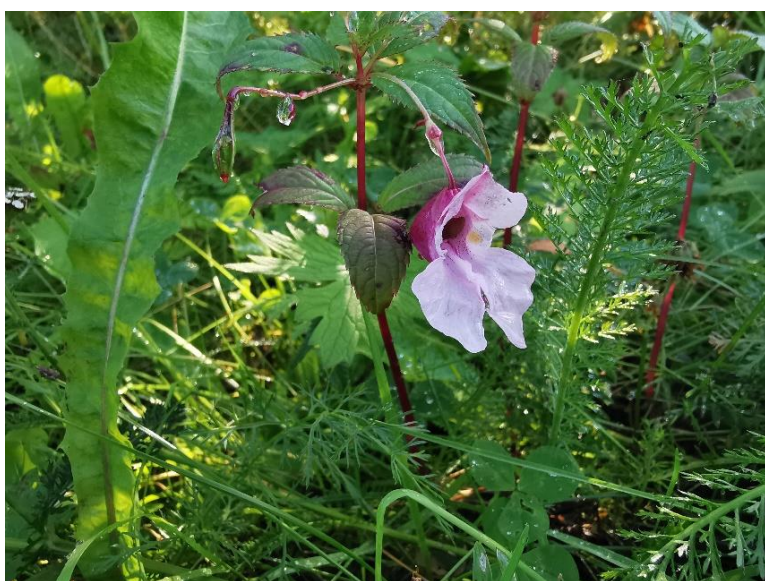
I all hovedsak er det **kjempespringfrø** (*Impatiens glandulifera*) som dominerer ved funn av fremmede plantearter i Salten. Planten ble svært populær som hageplante i Norge fra ca 1975, men ble introdusert her i landet som forsøksplante allerede rundt 1870.

Arten er kun ettårig, og da skulle en tro at den fort skulle dø ut. Også fordi frøene har svært kort spireevne, kun ett til to år. Bestandsstørrelsene varierer svært mye fra år til år nettopp av den grunn, men etablerte felt dør likevel sjelden helt ut. Spredningspotensialet er stort – noe vi registrerer i stadig nye funnsteder.

Kjempespringfrø evner å slynge frøene helt opp i 6-8 meter. Den trives aller best i fuktig, næringsrik jord og er veldig ofte å finne i grøfter og bekkeleier. Planten finner vi også ofte sammen med mjødur, geitrams og bringebær der tidligere dyrkamark er i ferd med å gro igjen.

Kjempespringfrø fortrenger hjemlige arter og foretrekkes i mange tilfeller av pollinatorene fordi de har rikelig med nektar. I artsdatabanken konkluderes det med at planten har «*svært høy økologisk risiko på grunn av invasjonspotensialet*».

Bekjempelse: Den viktigste er å hindre frøspredning ved enten å luke eller å kutte ned planten før blomstring. Slått må gjentas to-tre ganger i vekstsesongen fordi plantene revegeterer og blomstrer også på kort stilk (se bildet under). Har planten kommet til blomstringsstadiet når den oppdages, er

det vanskelig å ikke «utløse» frøkaplene. Men er det helt i starten av blomstringen kan det gå å slå ned bestandet og la det ligge i en stor haug og dekke den til for å la plantemassen råtne. Planten kan også dekkes med svart plast eller annet lystett materiale. Eller begraves dypt nok ved å legge rene jordmasser over. Det er mulig å bruke et plantevernmiddel, f.eks et Glyfosatprodukt (krever autorisasjon). Normalt vokser plantene på areal som er såpass fuktige og nær vann at kjemisk brakking pga voksested ikke er tillatt.

Kjempespringfrø på Sommerset, like ved veikrysset.

Bjørnekjeksarter: Hos oss har Tromsøpalme (*Heracleum persicum*) vært den folk kjenner best av omtale, men den har i mange tilfeller like gjerne vært forvekslet med slektningen kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazziaum*). De siste årene har **Sibirbjørnekjeks** (*Heracleum sphondylium* L) fått en enorm utbredelse langs vei, spesielt i Bodø kommune hvor den stedvis opptrer som hekk. I årets registrering ble det gjort funn av denne planten to steder. Den hybridiserer lett med de andre artene i bjørnekjekslekta, og vi får derved mange mellomvarianter av disse tre. Det er kun de to førstnevnte som står i fremmedartslista. Mao er ikke sibirbjørnekjeks eller hybrider mellom denne og tromsøpalme og/eller kjempebjørnekjeks, «svartelistet». Men jeg oppfordrer sterkt å behandle den som en fremmed, uønsket planteart, da den viser seg å spre seg i rekordfart her nord. Alle i bjørnekjekslekta er to-årige, det vil si at de har en vegetativ fase på 2-4 år hvor bladrosetten bygger opp et godt nok rotsystem til at planten kan blomstre. Mao er det kun frøspredning som gjelder, men hver plante kan produsere så mye som 40-50 000 frø. Disse vil være spiredyktige i en tiårs periode og gir et stort potensial for spredning!

Bekjempelse: Den viktigste er å hindre frøspredning ved å kutte ned planten slik at den ikke får blomstre. Har planten kommet til frøstadiet når den oppdages, bør frøskjermene forsiktig skjæres av og destrueres. OBS: Beskyttelsesutstyr pga giftig plantesaft! Det er også mulig å bruke varmt vann direkte i vekstpunktet med en maskin ala «Heat weed». Planten kan også dekkes med svart plast eller annet lystett materiale. Eller begraves dypt nok ved å legge rene jordmasser over. Siste alternativ er å bruke et plantevernmiddel, pr tiden kun aktuelt med et Glyfosatprodukt (krever autorisasjon).

Sibirbjørnekjeks i Medgården fotografert i august (se kart, merket blått).

Beskrivelse av områdene og ulike funn

Sommarset

Oppdrag: «Sjekke fremmede arter fra E6 ned til det gamle fergeleiet. Samt registrere fremmede arter også i det bebygde arealet øst for fergeleiet.»

Funn: Fra E6 og ned til og med fergeleiet er det ingen fremmede plantearter. Rett øst for veikrysset inn til bygda, er det funn av enkeltplanter av **kjempespringfrø** på begge sider av bekken. Deretter er det store areal dekket av samme plante på oversiden av gårdsveien ved første hytte. Og enkeltplanter og felt hele veien på nedsiden.

Kart som viser funn av kjempespringfrø (innenfor rødt felt):

Bilder:

Fra fergeleiet med oversikt østover bygda. Kjempespringfrø finnes i rikelige bestand til og med dyrkamarka forbi det gule huset

Den første hytta som har STORE forekomster på begge sider av veien

Kjempespringfrø midt i bildet på den gamle dyrkamarka og også rikelig rundt huset.

En liten plante av kjempespringfrø i vegkrysset ved elva. Den har blitt kuttet tidligere i sommer i forbindelse med kantslått - dette er gjenveksten.

Kalvik indre

Oppdrag: «Rekartlegge fremmede arter og sjekk av toppjord og undergrunnsjord.»

Funn: Kjempespringfrø har tydeligvis vært en populær plante i bygda, for den finnes overalt fra fjære til fjell. I tillegg er det et lite bestand av sibirbjørnekjeks på oversiden av E6.

Kart: Inntegnet funn av kjempespringfrø (i rødt) og sibirbjørnekjeks som et blått felt.

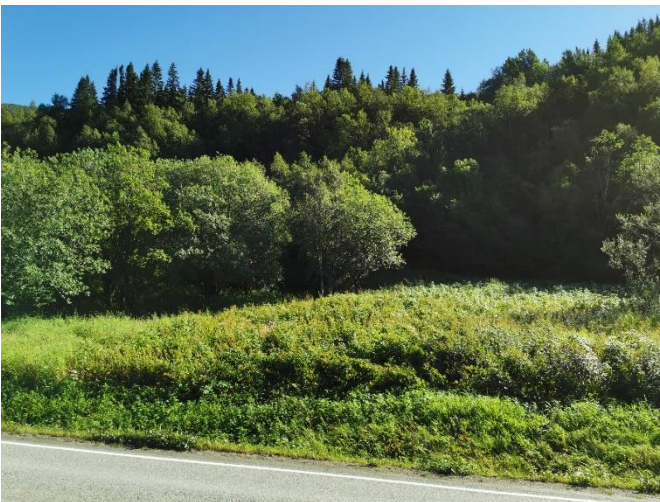
Bilder:

Rikelig av kjempespringfrø på sjøsiden av E6 rundt og mellom hus

På øversiden av E6 er det også sibirbjørnekjeks

Hele oversiden av E6 er bevokst med gras og høgstauder som strandrør, mjørdurt, bringebær og kjempespringfrø

Kjempespringfrø på oversiden vokser i flere, tette bestand samt mange enkeltplanter

Jordundersøkelse i indre Kalvik

På oversiden av E6 ble jorda undersøkt med skovelbor ned til 100 cm der det ikke var stein, jevnt fordelt med åtte prøvehull. Hovedjordarten er sandig silt i toppsjiktet fra 0-25 cm. Deretter siltig sand fra 50 – 70 cm. Ned mot 100 cm er jordarten for det meste siltig lettleire.

Anbefaling: Det er kjempespringfrø på dette arealet. Det aller enkleste er å legge de øverste 20 cm som inneholder en frøbank, nederst - både dersom massene skal brukes direkte eller mellomlagres. Rene jordmasser må dekke over denne toppjorda i et minimum 20 cm tykt jorddekke.

Litt mold i topplaget med sandig silt, før siltiglett leire finnes nederst i jordprofilet.

Det er ikke alle steder skovelboret lar seg skru helt ned.

Kalvik ytre

Oppdrag: «Sjekke de to dalsøkkene om det er fremmede arter.»

Funn: Det var INGEN funn av fremmede plantearter i dette området, verken opp til husene, i dalsøkkene eller nedenfor E6.

Kart:

Bilder:

Ingen funn av fremmede plantearter i ytre Kalvik, her ved eiendommen nærmest tunellen.

Ingen funn av fremmede plantearter i det nord-østligste dalsøkket heller.

Torkelseng

Oppdrag: «Registrere fremmede arter.»

Funn: Ingen funn av fremmede arter innenfor arealet det skal bygges tunnel. Men nedfor øverste uthus er det et felt med kjempespringfrø. Også i kanten av dyrkamarka i øst er det noen planter av kjempespringfrø. Ingen funn langs E6 nedfor bebyggelsen.

Kart:

NLR Nord-Norge, Meieriveien 5, 9505 ALTA.
Bodø kontoret: Anne Marit Isachsen, tel 91320731, ami@nlr.no
<https://nordnorge.nlr.no/> Org nr: 894 085 452 mva

Bilder:

NLR Nord-Norge, Meieriveien 5, 9505 ALTA.
Bodø kontoret: Anne Marit Isachsen, tel 91320731, ami@nlr.no
<https://nordnorge.nlr.no/> Org nr: 894 085 452 mva

Det øverste bildet viser hovedforekomsten av kjempespringfrø i Torkelseng, mens det nederste bildet viser hvor tunnelinnslaget planlegges. Her er det både i skog og langs vei kun ville vekster og ingen fremmede arter.

Evjen

Oppdrag: «Kartlegging av fremmede arter.»

Funn: Ingen funn av fremmede plantearter i Evjen. Alt arealet ble saumfart, heldigvis uten å finne annet enn sløke som ligner litt på bjørnekjeksartene (se bilde neste side).

Kart:

Bilder:

Bildet viser naustene som ligger like ved dagens bru over elva. I hele dette området var det kun strandrør, tyrihjel, geitrams, mjørdurt, brennesle og vier. Og litt skvallerkål rundt husene.

Jordene i Evjen og arealet rundt er fritt for fremmede arter. Det er tidligere registrert kjempespringfrø oppe ved husene på gården (ikke i bildet). De har ikke spredd seg verken til dyrkamarka eller i grøftekantssystemet.

Sløke er til forveksling lik en tromsøpalme eller en av de andre bjørnekjeksartene. Men denne er helt harmløs og er en del av vår stedege flora.

Megården

Oppdrag: «Kartlegging av fremmede arter, samt generell botanisering av planter. Uttak av jordprøver av toppjord og undergrunnsjord. Beskrive revegeteringspotensialet. Beskrive eventuelle problemarter.»

Funn: Det ble funnet kjempespringfrø og sibirbjørnekjeks. Det er ikke store areal som er befengt med disse artene. På kartet merket med blått er det ca 20 stk sibirbjørnekjeks i skogen og opp langs veien til det øverste grå huset. I hekken til det gule huset er det en del kjempespringfrø samt fire enkeltplanter langs vei. I elvedalen sør for det grå huset på nedsiden av veien, var det rikelig med kjempespringfrø. Videre hadde også neste hus på oversiden av veien et lite felt nordøst i hagen.

Andre plantearter: All gammel dyrkamark har hovedsakelig den storvokste strandrør som dominerende vekst. I tillegg noe sølvbunke, mjødurt og bringebærkjerr. I tillegg enkelte felt med brennesle der arealet har det høyeste moldinnholdet.

Kart 1 og bilde: Dette kartet viser nord i Megården hvor det skulle undersøkes kun om det var fremmede plantearter. Det var det ikke – verken rundt ungdomshuset eller sørover.

Bildet er tatt nordover. Her var det anlagt en fugleforingsplass i sør og graset kortklipt rundt denne installasjonen (av fugleinteresserte naboer). Det var også velstelt rundt ungdomshuset. Skogen rundt var delvis fuktig, men ingen funn av fremmede plantearter.

Kart 2 over Megården.

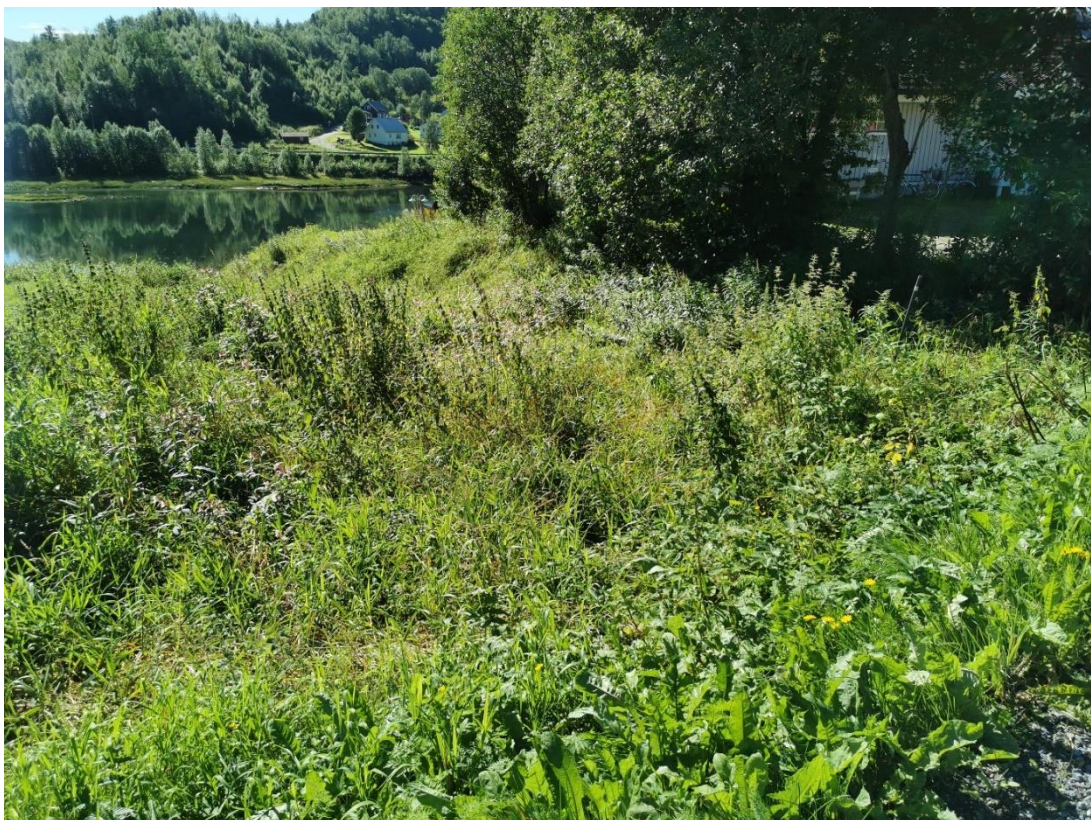
Rød strek og prikker er forekomst av kjempespringfrø (de fire små enkeltplantene er allerede fjernet). Det blå omrisset er av sibirbjørnekjeks som følger veien opp mot det øverste grå huset og inn i skogen vestover.

Bildet viser det første huset på oversiden av veien i Megården når en kjører inn langs elva. Her er det ingen fremmede arter.

Mellom det gule huset og veien er det kjempespringfrø, noe som nok har resultert i at det har spredd seg til arealet vi ser på bildet under, her er det ei vannførende grøft som inneholder større mengder av arten

NLR Nord-Norge, Meieriveien 5, 9505 ALTA.
Bodø kontoret: Anne Marit Isachsen, tel 91320731, ami@nlr.no
<https://nordnorge.nlr.no/> Org nr: 894 085 452 mva

Sibirbjørnekjeks henger utover gårdsveien opp mot huset.

BOTANISERING: Det er uproblematisk å kartlegge disse arealene som for det aller meste er dekket av den storvokste grasarten strandrør – se bildet over.

Strandrør – i god vekst over. Når denne arten ikke høstes, dannes det store mengder dødt plantemateriale (nederste bilde). Siden den visne planten ikke får direkte jordkontakt, råtner det svært sakte. Her ligger flere års produksjon lite omdannet «strø» i et tjukt lag på 15-20 cm. Det vil fungere som god næring ved å blande dette med toppjorda i forbindelse med revegetering.

Jordundersøkelse Megården

I likhet med jorduttak i indre Kalvik, ble prøvene også her boret med skovelbor ned til 100 cm, til sammen 23 prøvehull. Jordarten var litt variabel, men i all vesentlig grad sandig silt i toppsjiktet fra 0-35 cm. I en del av boringene kom det fram skjellsand i et grovere lag med mellom-sand- grus mellom 35-50 cm. De aller fleste hullene hadde siltig leire lengst ned i bunnprofilen.

Anbefaling ved bruk av massene: Det aller meste av arealet vil være fritt for frø av kjempespringfrø, lag derfor en sikkerhetssone på 10 meter fra arealet med funn. Det er svært bra om toppsjiktet på 40 cm av det resterende arealet kan ligge som toppmateriale. Jordmasser med mye kraftige levende røtter fra strandrør, vil føre til en rask etablering av denne grasarten som derved vil dekke nytt areal permanent. Strø (dødt plantemateriale) vil gi etableringen en liten gjødseleffekt samt heve moldinnholdet. Kjempespringfrø-infisert toppmasse kan legges under rene masser, da vil frøene ikke ha sjanse til å spire. Og vil i løpet av et par år være nedbrutt. Viktig at rene jordmasser dekker eventuelt toppjord med kjempespringfrø i et minimum 20 cm tykt jordlag.

Toppjorda i Megården er for det meste sandig silt i en dybde fra 0-35 cm.

Jorda i Megården var ganske vassfylt på nedsiden av veien, og skyldes nok store nedbørsmengder de siste ukene. Denne prøven er fra ca 50 cm jorddybde og er ei mellomsandjord med litt skjellsand.

Bildet under viser jordboret som lett skrus ned til 100 cm dyp når det er steinfrie masser. Det er tatt på oversiden av veien like ved det første huset. Her er det siltig lettleire helt i bunnen av profilet som ligger til høyre foran i bildet. På venstre side foran ligger sandig silt fra hhv 0-25 cm (med brune felt som viser jernutfelling). Bakerst siltig sand dypere enn 25 cm.

Anbefaling av massehandtering i indre Kalvik og Megården:

Ved å handtere alle toppmasser med kjempespringfrø med forsiktighet, og ha kontroll på at de 20 øverste cm legges med rikelig rene masser over, lar det seg gjøre å hindre videre spredning til nye areal hvor denne fremmede arten ikke finnes. Men det er superviktig å ha full kontroll på massehandteringen! I tillegg må massedeponiene inspiseres og lukes dersom det skulle bli noen spirende uønskede plantearter. Toppjorda med kjempespringfrø MÅ tildekkes med presenning el. I hvis den ikke umiddelbart dekkes med nok rene jordmasser.

I mange nye veianlegg spres **krusetistel** (toårig) og **åkertistel** (flerårig). For å unngå at maskiner flyttes mellom ulike anlegg hvor frøsmitte finnes, bør alt utstyr som er i kontakt med jordmasser rengjøres skikkelig før de tas inn i nye anlegg. Det gjelder selvsagt også utstyr som brukes til kantslått ol.